

Elżbieta Gajek

Ornitologia w sieci i w praktyce

Łączenie treści językowych z ekologicznymi oraz stosowaniem technologii informacyjnych może zainteresować wielu uczniów. W Polsce zarówno w miastach, jak i na wsi, żyje wiele gatunków ptaków zagrożonych. Dbałość o nie wyraża się często tylko pokazaniem ich na obrazku w podręczniku biologii lub nauczeniem się na pamięć ich listy. W podręcznikach do nauki języków obcych zwierzęta zagrożone żyją zwykle na innych kontynentach. Są to: albo panda, albo jeden z dwóch wielkich kotów – lampart lub gepard. Projekt, w którym uczniowie zajmą się ułatwianiem życia, a często przeżycia ptakom mieszkającym obok nas, zwraca uwagę na rolę człowieka w przyrodzie oraz na miejsce przyrody w kulturze. Przykładem jest niedoceniany u nas aspekt kultury brytyjskiej, bowiem Brytyjczycy są utalentowanymi i bardzo zaangażowanymi ogrodnikami. Umiejętność rozmowy o zwyczajach ptaków, sposobach dbania o nie, dokarmiania w ogrodach i parkach może być znacznie bardziej przydatna niż wiedza konsumencka promowana często w podręcznikach do nauki języka. Integracja treści językowych i przedmiotowych realizowana w postaci projektu międzyprzedmiotowego może zachęcić gimnazjalistów podejmujących pracę nad projektem gimnazjalnym oraz licealistów w ramach zajęć CLIL (*Content and Language Integrated Learning* – zintegrowane nauczanie językowo-przedmiotowe). Realizacja projektu o treści ornitologicznej pozwala z jednej strony na pogłębienie wiedzy o przyrodzie własnego kraju, nauczanie się „ptasiego” słownictwa w języku obcym, poznanie strategii uczenia się z wykorzystaniem zasobów internetowych, z drugiej zaś strony uczniowie nabywają wrażliwości wobec ptaków żyjących obok siedzib ludzkich, uczą się rozpoznawać ich potrzeby, nabierają nawyku pomagania im odpowiednio do sytuacji. Proponowany poniżej projekt wspiera rozwój uczniów w następujących obszarach:

- przyroda – ochrona środowiska,
- technika cyfrowa,
- język obcy i wielojęzyczność,
- kompetencje interkulturowe.

Przyroda – ochrona środowiska

Zajęcie się tematem ornitologicznym uczy młodzież identyfikacji gatunków ptaków w ich środowisku naturalnym. Uczniowie poznają metody obserwacji zachowania ptaków, zaczynają rozumieć ptaki. Uświadamiają sobie zagrożenia i zauważają, jak człowiek przyczynia się do zmniejszania liczebności wielu gatunków. Jednocześnie uczą się odpowiedzialności za otaczającą przyrodę, za ginące wśród nas gatunki i dramatyczne zmniejszenie się ich liczebności. Ponadto dowiadują się, jak mądrze pomagać ptakom, aby działaniami w dobrej wierze im nie szkodzić. Strony Stołecznego Towarzystwa Ochrony Ptaków (<http://www.stop.eko.org.pl>) i Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków (<http://www.otop.org.pl>) są źródłem informacji w sytuacjach nagłych, kiedy trzeba pomóc choremu lub rannemu ptakowi tak, aby nie zrobić krzywdy sobie.

Technika

W projekcie ornitologicznym uczniowie mają okazję wykorzystywać technikę cyfrową w różny sposób, na przykład ćwicząc:

- wyszukiwanie na stronach internetowych w języku polskim informacji o ptakach, ich potrzebach i zwyczajach,
- fotografowanie przyrody,
- filmowanie zachowania ptaków z wykorzystaniem np. bezprzewodowych minikamer szpiegowskich,
- edytowanie zdjęć i filmów zrobionych przyrodzie,

- nagrywanie głosów ptaków,
- edytowanie nagrań dźwiękowych,
- poszukiwanie informacji dla ornitologów w sieci w różnych językach – rozwój strategii wielojęzycznych w poszukiwaniu informacji w sieci.

Język obcy

Treści przyrodnicze i ornitologiczne często ustępują miejsca treściom komercyjnym w nauczaniu języków obcych. Projekt ornitologiczny jest okazją do poznawania „ptasiego słownictwa”, zarówno nazw ptaków, jak i terminologii dotyczącej ich środowiska.

Korzystanie z wielojęzycznej Wikipedii w poszukiwaniu informacji o ptakach rozwija strategię i nawyki zdobywania wiedzy bez ograniczeń językowych – uczniowie mogą przecież używać co najmniej trzech języków, jakie znają – ojczystego i dwóch obcych, których uczą się w szkole średniej. Utrwalają się więc nawyki zdobywania wiedzy o świecie w wielu językach.

Większy kontakt z językiem obcym wpływa na tempo przyswajania, a więc czytanie tekstów na stronach dla hobbystów ornitologów służy nauce języka. Przykładowe strony w językach obcych to:

- w języku angielskim:
 - The Royal Society for the Protection of Birds (<http://www.rspb.org.uk>),
 - WildBirds.com (<http://www.wildbirds.com>),
 - British garden birds (<http://www.garden-birds.co.uk>),
- w języku francuskim:
 - Ligue pour la Protection des Oiseaux (<http://www.lpo.fr>),
- w języku niemieckim:
 - Gesellschaft für Vogelkunde und Vogelschutz Riehen (<http://vogelschutz-riehen.ch>),
 - Verein Thüringer Ornithologen e. V. Gesellschaft für Vogelkunde und Vogelschutz (<http://www.vto-ev.de>).

Kompetencje interkulturowe

Podczas realizacji projektu ornitologicznego uczniowie przyswajają kompetencje interkulturowe: młodzież uczy się o ważnych obszarach kultury, poznaje miejsce i rolę ptaków w kulturze (w wielu krajach ptaki są elementami symboliki narodowej – na przykład orzeł w Polsce). Poznaje różne stanowiska wobec ochrony ptaków i zapewnienia im warunków życia obok siedlisk człowieka, czyli elementów architektury ogrodowej

służącej ptakom. Przykładowo w naszym kraju buduje się drewniane budki lęgowe. Wiele ptaków potrzebuje jednak budek betonowych lub z materiału podobnego do betonu. Warto więc wiedzieć, jakie są zwyczaje wspierania ptaków w innych krajach. Podobnie jest z umieszczaniem poidel dla skrzydlatych przyjaciół, które pełnią także funkcję basenów kąpielowych. Są one mało znane w Polsce a popularne w wielu krajach. Poza wiedzą przyrodniczą i kulturową ptaki dostarczają tematu do bezkonfliktowego dialogu o kulturze, doświadczeniach i przeżyciach. Ponadto projekt ornitologiczny uwrażliwia na przyrodę, na środowisko naturalne, w którym oprócz człowieka żyją także inne stworzenia.

Projekty międzynarodowe

Uczniowie i nauczyciele zainteresowani przyrodą łatwo znajdują współpracowników w innych krajach. Inicjują i realizują projekty międzynarodowe, dzieląc się wiedzą o przyrodzie w swoich środowiskach. Rozwijają w nich powyżej opisane kompetencje i postawy. Zauważają, że rówieśnicy w innych krajach podzielają ich zainteresowania i przekonania o wartości przyrody w życiu człowieka oraz o konieczności ochrony ptaków. Przykładem projektu przyrodniczego z dziedziny ornitologii jest projekt „Open borders for birds”, zrealizowany w Gimnazjum nr 1 im. Jana Kochanowskiego w Koluszkach. W 2010 został laureatem II miejsca w krajowym konkursie eTwinning w kategorii przedmioty matematyczno-przyrodnicze. Efekty pracy międzynarodowego zespołu można zobaczyć na stronie internetowej projektu <http://twinspace.etwinning.net/index.cfm?accessType=public&collabSpaceID=35059&fuseaction=home.main>. Młodzież poznawała i obserwowała ptaki występujące w otaczającym środowisku przyrodniczym, fotografowała je oraz opisywała ich miejsce zamieszkania i zwyczaje. W ten sposób powstał wielojęzyczny glosariusz ornitologiczny. Ponadto wykonano krótkie filmy pokazujące moment karmienia młodych ptaków w gnieździe, zajmowano się także miejscem ptaków w kulturze, uczniowie wykonali orgiami przedstawiające sylwetki ptaków.

Pedagogiczny aspekt projektu ornitologicznego

Projekt ornitologiczny z wykorzystaniem sieci jest przykładem realizowania wielu innowacyjnych koncepcji i tendencji pedagogicznych. Są to między innymi:

- *Zintegrowane nauczanie językowo-przedmiotowe.* Jest to koncepcja, która zakłada jednoczesne przyswajanie wiedzy o świecie i języka obcego
- *Rozwój ośmiu kompetencji kluczowych do uczenia się przez całe życie.* W projekcie uczniowie kształcą kompetencje określone przez Parlament Europejski jako kluczowe dla uczenia się przez całe życie. W szczególności komunikację w języku ojczystym i w językach obcych, kompetencję cyfrową, przedsiębiorczość oraz kompetencje społeczne, a także ekspresję kulturową.
- *Rozwój autonomii ucznia.* W zakresie technik pracy udział w projekcie ornitologicznym zachęca do wykonywania zadań szkolnych, których celem jest zwiększenie autonomii ucznia. Dzięki pracy nad projektem rośnie samodzielność uczniów w ustalaniu celów pracy, sposobów ich realizacji i przedstawianiu wyników.
- *Tworzenie wspólnoty uczącej się.* Nauczyciel inicjuje projekt, jednak efekty uczniów mogą być większe niż początkowo zakładano, szczególnie jeśli podjęta zostanie współpraca międzynarodowa.

Ponadto następuje integracja wiedzy zdobytej w szkole z działaniami w środowisku ucznia. Ob-

serwacja ptaków, zbudowanie i montaż budek lub karmników łączy się z koniecznością wyjścia z budynku szkoły i podjęciem aktywności w przyrodzie. Uczniowie swoim działaniem potwierdzają wzięcie odpowiedzialności za środowisko, w którym żyją i otaczającą awifaunę.

Podsumowanie

Projekt ornitologiczny zainteresuje przede wszystkim uczniów, którzy widzą swoją przyszłość w zawodach związanych z przyrodą, jednak jego realizacja może pomóc wszystkim biorącym w nim udział w uczeniu się języków, w kształtowaniu kompetencji wielojęzycznych i interkulturowych, a dodatkowo wykorzystanie techniki cyfrowej w celu korzystania z poświęconych ornitologii stron internetowych w różnych językach oraz do dokumentowania zachowań ptaków sprzyja widzeniu Internetu jako narzędzia nauki.

Autorka jest nauczycielem konsultantem w Ośrodku Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie

*Pierwszego odkrycia badacz może dokonać sam,
lecz im bardziej świat staje się skomplikowany,
tym trudniej doprowadzić mu badania do końca
bez uciekania się do współpracy z innymi.*

Aleksander Fleming